

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПРЕДМЕТІВ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика навчання суспільствознавчих предметів
Викладач (-і)	к.і.н., доцент Паска Богдан Валерійович
Контактний телефон викладача	0967192008 0500807580 (Viber)
Е-mail викладача	bohdan.paska@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Четвер, 15.00–17.00 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс розроблено таким чином, аби надати учасникам навчального процесу – майбутнім бакалаврам за спеціальністю «Середня освіта (історія)» – необхідні знання, вміння та компетентності для оволодіння основами методики викладання громадянської освіти і правознавства у середній школі. Дисципліна спрямована на здобуття професійних знань про структуру та зміст громадянської освіти і правознавства на базовому рівні загальної середньої освіти, досвід організації та проведення уроків, систему оцінювання рівня учнівських досягнень, дидактичні засади теорії і методики навчання курсів громадянської та історичної освітньої галузі. Курс повинен сприяти розвитку комунікабельності й методичної майстерності студентів. Метою дисципліни є підготовка вчителя громадянської освіти і правознавства, який володіє теоретичними знаннями з методики навчання суспільствознавчих предметів, навичками проведення уроків із використанням сучасних технологій навчання, творчо підходить до навчального процесу, виховує повагу до національних та загальнолюдських цінностей, виховує активну громадянську позицію. «Методика навчання суспільствознавчих предметів» є нормативною навчальною дисципліною зі спеціальності «Середня освіта (Історія)», яка викладається в 7-му семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Особлива увага при вивченні курсу приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отримані знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання суспільствознавчих предметів» – підготовка висококваліфікованих фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка, предметною спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія); засвоєння і поглиблення студентами теоретичних і практичних знань, умінь і навичок студентів з методики викладання громадянської освіти і правознавства на базовому рівні загальної середньої освіти. Основними цілями курсу є дослідження і опанування закономірностей навчання громадянської освіти і правознавства предметів, методів та прийомів проведення навчальних занять для учнів базової середньої школи; виділення наскрізних понять курсів, формування в учнів понятійної системи; планування і проведення уроків за допомогою сучасних технологій і методів навчання; ознайомлення студентів із традиційними та інноваційними методами і технологіями навчання, прийомами і завданнями інтерактивного навчання школярів. За результатами навчання студенти мають вміти моделювати уроки зі суспільствознавчих предметів різних видів і типів, вільно добирати та оперувати методами і прийомами навчання предмету, постійно вдосконалювати свої професійні	

вміння протягом життя. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні **компетентності**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською - державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни. вміти визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

ЗК 10. Здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

ЗК 12. «Здатність ухвалювати рішення та діяти із дотриманням принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності¹.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів українською - державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та суспільствознавства.

ФК 4. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і суспільствознавчих предметів, інтегрованого навчання.

ПК 4. Здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України. Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-

¹ Згідно наказу МОН України «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» від 13.06.2024 р. №842 та розпорядження ПНУ імені Василя Стефаника «Про оновлення освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» від 11.02.2025 р. №32-р

патріотичного виховання.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 6. Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН4. Демонструвати громадянську позицію, дотримуватися етичних норм, принципів академічної доброчесності, прав людини, верховенства права та демократичних цінностей².

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12 / 8 для заочної форми навчання
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6
самостійна робота	60 / 76

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VII	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	IV	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семін. (практ ичн.) заняття д.ф.н. / з.ф.н.	сам. роб. дф.н. / з.ф.н.
Тема 1. Методика навчання громадянської освіти і правознавства: загальні особливості. Громадянська та історична галузь в умовах НУШ.	4 / 4		4 / 4
Тема 2. Громадянська освіта і правознавство на рівні базової середньої освіти в ЗЗСО.		2 / 2	4 / 4
Тема 3. Основи теорії громадянської освіти. Особливості формування світогляду на уроках громадянської освіти.		2 / 0	4 / 6
Тема 4. Загальні підходи до викладання громадянської освіти і правознавства. Робота з підручниками. Компетентнісний підхід.		2 / 2	4 / 4
Тема 5. Методика формування соціологічних знань.		2 / 0	4 / 6
Тема 6. Особливості навчання правознавства в школі.		2 / 0	4 / 6
Тема 7. Медіаосвіта при викладанні предметів громадянської та історичної освітньої галузі.	4 / 2		4 / 6
Тема 8. Методика навчання громадянської освіти.	4 / 2		4 / 6
Тема 9. Формування економічних понять під час навчання громадянської освіти.		2 / 0	4 / 6

² Згідно наказу МОН України «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» від 13.06.2024 р. №842 та розпорядження ПНУ імені Василя Стефаника «Про оновлення освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» від 11.02.2025 р. №32-р

Тема 10. Підготовка майбутнього вчителя до викладання громадянської освіти і правознавства в школі.			4 / 2	20 / 22	
Тема 11. Інклюзивне освітнє середовище під час викладання громадянської освіти і правознавства.			2 / 0	4 / 6	
ЗАГ:		12 / 8	18 / 6	60 / 76	
6. Система оцінювання навчальної дисципліни					
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Шкала оцінювання				
	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	5	A	зараховано
	80-89	добре	4	B	
	70-79			C	
	60-69	задовільно	3	D	
	50-59			E	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
	1-25	незадовільно			
	Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів: 20 балів – усні відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного із всіх усних оцінок; 15 балів – письмові (тестові) контрольні роботи (3 контрольні роботи по темах лекцій + 2 контрольні роботи по темах семінарських занять). Максимальний бал за кожну роботу – 5; 15 балів – самостійна робота студентів (підготовка 2-х план-конспектів уроку на визначену тему із громадянської освіти і правознавства). Максимальний бал за кожен із план-конспектів – 7,5 б. 50 балів – підсумкова екзаменаційна робота.				
Вимоги до письмових робіт	Письмові контрольні роботи передбачені на 4 семінарі (за темами 1, 2, 3 і 4 семінарів) та на 8 семінарі (за темами 5, 6, 7 і 8 семінарів). Передбачено 2 розгорнуті запитання, час виконання – 30 хвилин. Максимальний бал за кожну із робіт – 10 балів (по 5 балів на кожне запитання. Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання: 1 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію або одиничні конкретні факти. 2 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих фактів або допускає значні помилки; не володіє ключовими поняттями методики навчання громадянської освіти і правознавства; узагальнення відсутні.				

	3 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває суть питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні. 4 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває суть питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості термінів і понять, проте допускає окремі помилки; володіє матеріалом із запропонованих проблем методики навчання громадянської освіти і правознавства; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій. 5 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває відповідний матеріал в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних термінів, понять, особливостей методики навчання громадянської освіти і правознавства; на високому рівні володіє навчальними програмами, особливостями організації роботи вчителя, інноваційними методами і прийомами; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст предмету, демонструє володіння науковою літературою з теми. Тестові контрольні роботи проводяться за підсумками кожної лекційної теми у формі тестування в системі дистанційного навчання. Тестування включає 15 запитань; час виконання – 15 хвилин. Тестова робота по самостійній роботі включає 30 запитань, час виконання – 30 хвилин. Вимоги до презентації по самостійній роботі: мінімальний обсяг – 20 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності.
Семінарські заняття	Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Під час виставлення оцінок у електронному журналі враховується наступне співвідношення 5-бальної і 100-бальної систем оцінювання: 5+ – 100 б. 5 – 93 б. 5- – 87 б. 4+ – 80 б. 4 – 73 б. 4- – 67 б. 3+ – 60 б. 3 – 53 б. 3- – 47 б. 2+ – 40 б. 2 – 33 б. 2- – 27 б. 1+ – 20 б. 1 – 13 б. 1- – 7 б. Відмова від виступу – 1 б. Активна усестороння участь на занятті може оцінюватися у 0,25 або 0,5 б. до загального рейтингу, які додаються до підсумкової оцінки наприкінці семестру. Максимальна кількість балів, яка може бути добавлена в такий спосіб – 4 б.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх пропущених занять і негативних оцінок (негативною оцінкою вважається оцінка, яка в електронному журналі становить 40 б. і нижче); виконання усіх передбачених форм роботи.

	Для отримання підсумкової оцінки загалом протягом семестру та під час екзамену студент зобов'язаний отримати як мінімум 50 б. Для допуску до екзамену студент повинен набрати протягом семестру як мінімум 25 б.
Підсумковий контроль	<i>Форма контролю – екзамен. Форма здачі – письмова. Структура білета: 3 описові теоретичні питання (кожне із них оцінюється в 15 б.) і 1 практичне питання (оцінюється в 5 б.). У підсумку – 50 б.</i>

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій і семінарських занять для студентів є обов'язковим.

Академічна доброчесність:

У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год. – 17.00 год.

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується документом: <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf>

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Андрусишин Б., Гуз А. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства»: Підручник. К.: Знання, 2008. 301 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/430697.pdf?
2. Громадянська освіта та методика її навчання : підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / Т. Бакка [та ін.] ; за заг. ред. : Т. В. Бакка, Т. В. Мелешенко ; координатор вип. С. Супрун]. Київ : УОВЦ Оріон, 2019. 319 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/29454>.
3. Громадянська освіта: мистецтво творити зміни / Ключко К., Колесник Л. К.: Компринт, 2020. 74 с. https://www.researchgate.net/publication/342601341_GROMADANSKA_OSVITA_MISTECTVO_TVO_RITI_ZMINI.
4. Громадянська освіта: перемогти війну. Матеріали до курсу «Громадянська освіта 10 клас» / Волошенюк О., Горленко Г., Кендзьор П. та ін. 2023. 57 с. https://novadoba.org.ua/pdf/20230406_191820_%D0%93%D0%A0%D0%9E%D0%9C%D0%90%D0%94%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90_%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%90_%D0%92_%D0%A3%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A5_%D0%92%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%98_.pdf.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>.
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
7. Керівні принципи освіти в галузі прав людини для системи середньої школи. К.: ВАІТЕ, 2016.

- 52 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/262226.pdf>.
8. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. 2024.
 9. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. 2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80>.
 10. Мій Парламент: розумію і впливаю. Методичний посібник з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю / Гриньова М., Іванюк І., Паращенко Л., Юрчишин Л. Київ, 2020. 96 с. <https://osvita.rada.gov.ua/uploads/documents/31141.pdf>.
 11. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.
 12. Паска Б., Паска Т. Інтерактивні методи та цифрові інструменти на уроках громадянської та історичної освітньої галузі. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 7 (37). С. 1097–1104. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1097-1104](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1097-1104).
 13. Паска Б. Формування національної і культурної ідентичності учнів у процесі вивчення предмета «Громадянська освіта». Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 6 (36). С. 1152–1160. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6\(36\)-1152-1160](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6(36)-1152-1160).
 14. Паска Г., Паска Б. Впровадження основ музейної педагогіки під час викладання курсу «Громадянська освіта» в закладах загальної середньої освіти (на прикладі Івано-Франківського краєзнавчого музею). Вісник науки та освіти. 2025. № 6 (36). С. 1363–1373. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(36\)-1363-1373](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(36)-1363-1373).
 15. Ремех Т. Методика навчання учнів 9-го класу основ правознавства: методичний посібник. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 96 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/712791/1/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf?>
 16. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 222 с. <https://undip.org.ua/library/metodyka-navchannia-uchniv-litseiu-hromadianskoi-osvity-metodychnyy-posibnyk/>.
 17. Сучасний стан, пріоритети та перспективи розвитку системи громадянської освіти в Україні. Київ, 2023. 351 с. <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/18/2023-POLIT-OSVITA.pdf>.
 18. Яковенко Г. Методика навчання суспільствознавчих дисциплін: навчально-методичний посібник. Харків: ХНАДУ, 2017. 164 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18ace17d-0096-4279-a3e8-4606282d35b3/content>.

Додаткова література:

1. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз : навчальний посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с. <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/5883>.
2. Кінд-Войтюк Н. Особливості методики викладання історії та суспільствознавчих дисциплін в закладах освіти. Літопис Волині. 21 (Чер 2019). С. 130–136. <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/5883>.
3. Контроль освітніх результатів учнів ліцею в умовах інтегрованого навчання : методичний посібник / Ільченко В. Р., Гуз К. Ж., Засекіна Т. М., Ільченко О. Г., Гринюк О. С., Антонюк М. А., Олійник І. М., Білик Н. І., Ляшенко А. Х., Педенко В. П.. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 150 с. <https://undip.org.ua/library/kontrol-osvitnikh-rezultativ-uchniv-litseiu-v-umovakh-intehrovanoho-navchannia-metodychnyy-posibnyk/>.
4. Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». Навчально-методичний посібник / Потапова В. І., Дегтярьова Г. А., Мокрогуз О. П., Желіба О. В, Ковач І. М./ за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с. <https://medialiteracy.org.ua/mediaosvita-v-ogni-metodychni-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv-kursu-gromadyanska-osvita-istoriya/>.
5. Паска Б., Гульпа Д., Матківський М. Інноваційні підходи до формування громадянської компетентності здобувачів середньої освіти України. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 7 (37). С. 1083–1096. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1083-1096](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1083-1096).
6. Паска Б., Минта І. Особливості використання інфографіки на уроках історії. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 74. Т. 2. С. 308–314. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-49>.

7. Паска Т., Паска Б. Особливості використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів. Інноваційна педагогіка. 2024. Вип. 70. Т. 2. С. 70–75. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.14>.
8. Підручники з інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для 10 класу. <https://pidruchnyk.com.ua/10klas/gromadosvita10/>.
9. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 141 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf?utm_source.
10. Пометун О., Гупан Н. Методика розвитку критичного мислення учнів ліцею на уроках історії: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 250 с. <https://undip.org.ua/library/metodyka-rozvytku-krytychnoho-myslennia-uchniv-litseiu-na-urokakh-istorii-metodychnyy-posibnyk-2/>.
11. Пометун О., Ремех Т. Як навчати учнів громадянства. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719734/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%93%D0%9E_%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%83%D0%BD_%20%D0%A0%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%85.pdf?
12. Пометун О., Ремех Т. Як організувати й провести практичні заняття з курсу «Громадянська освіта». 2018. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714245/>.
13. Терно С. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя: Просвіта, 2009. 268 с. https://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/Terno_monograph.pdf.

*Викладач (Паска Богдан Валерійович,
доцент кафедри історії України
і методики викладання історії)*